

Premijerski sat – 26. jun 2019.

Klub poslanika Demokratske partije socijalista Crne Gore

Radule Novović

POSLANIČKO PITANJE

Na osnovu člana 187 Poslovnika Skupštine Crne Gore, postavljam sljedeće pitanje predsjedniku Vlade Crne Gore, gospodinu Dušku Markoviću:

Poštovani predsjedniče Vlade Crne Gore, gospodine Markoviću,

Koji su konkretni rezultati i efekti sprovedene reforme obrazovnog sistema i generalno Vladine politike u oblasti obrazovanja?

Imajući u vidu da je obrazovanje prepoznato kao jedan od prioriteta Vlade, koje aktivnosti se mogu očekivati u narednom periodu u cilju daljeg poboljšanja kvaliteta obrazovanja, a naročito u dijelu unapređenja predškolske i školske infrastrukture?

OBRAZLOŽENJE

U fokusu rada Vlade, od njenog formiranja pa do danas, u vrhu prioriteta je unapređenje kvaliteta obrazovnog sistema. S tim u vezi, obrazovanje se posmatra kao ključni faktor društvenog razvoja.

Usvajanjem seta zakona 2017. godine i to Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, Zakona o izmjenama i dopunama Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stručnom obrazovanju, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obrazovanju odraslih, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vaspitanju i obrazovanja djece sa posebnim obrazovnim potrebama, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o gimnaziji i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju, izvršena je reforma na svim nivoima obrazovanja u Crnoj Gori. Navedena reforma podrazumijevala je stvaranje dostupnijeg besplatnog obrazovnog sistema, bolje usklađivanje obrazovanja sa potrebama tržišta rada i stvaranje uslova za sticanje i praktičnu primjenu teorijskih znanja i vještina.

Da li su, navedeni, postavljeni ciljevi obrazovne reforme i ostvareni i da li ste zadovoljni postignutim efektima po učenike i studente?

Takođe, istakao bih da je, Demokratska partija socijalista, kao najveći politički subjekt u Crnoj Gori, u svom programu, obrazovanju dala posebno mjesto, što je sasvim razumljivo, jer živimo

u ambijentu stalnih inovacija i nesumnjivo da sistem obrazovanja predstavlja jednu od ključnih poluga razvoja.

Svjesni smo i činjenica da izazovi brzog razvoja novih znanja i tehnologija, proces globalizacije, demografski trendovi, česte promjene potreba tržišta rada, rastuća težnja za visokokvalifikovanim radnom snagom i proces pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, nameću nužnost cjeloživotnog učenja i uspostavljanja fleksibilnog, otvorenog, prohodnog sistema obrazovanja.

U tom kontekstu - koje aktivnosti se mogu očekivati u narednom periodu u cilju daljeg poboljšanja kvaliteta obrazovanja?

ODGOVOR

Poštovani poslaniče Novoviću,

Više puta sam ponovio, pa i u ovom Domu, da je ulaganje u razvoj mladih, kroz obrazovanje, jedan od prioriteta Vlade.

Cilj nam je jasan i precizno postavljen: Crna Gora mora imati kvalitetan sistem obrazovanja, koji će biti upodobljen i kompatibilan sa sistemima obrazovanja modernih i razvijenih država. U realizaciji ovog cilja nećemo se, ni u jednom segmentu, zadovoljiti brzim ili polovičnim rješenjima.

S druge strane, naša prosvjeta treba biti temelj i ogledalo državnog identiteta Crne Gore. Ona na najrječitiji način govori o onome što istorijski jesmo, i onome čemu težimo u savremenom dobu.

Sa zadovoljstvom mogu da kažem da ću u odgovoru na Vaše pitanje moći da budem vrlo konkretan i da iznesem mjerljive podatke i činjenice koji na najbolji način svjedoče o postignutim rezultatima u ovoj oblasti, kao i o daljim planovima.

U želji da poboljšamo kvalitet obrazovanja, da ga učinimo dostupnim svima pod jednakim uslovima nezavisno od materijalnog statusa, ali i usklađenijim sa tržištem rada kako bismo dobili konkurentna i primjenjiva znanja i vještine, krenuli smo u zakonodavnu reformu svih nivoa obrazovanja na način što smo izmijenili sistemske zakone o kojima ste Vi govorili. Vlada ih je predložila Parlamentu, ali jednako je taj posao zasluga i prethodne Vlade i prethodnog ministra prosvjete.

Danas, dvije godine od usvajanja seta zakona, imamo sasvim dovoljno argumenata na osnovu kojih možemo sa zadovoljstvom govoriti o rezultatima sprovedene reforme.

Međutim, uprkos brojnim uspjesima koje smo ostvarili, moramo biti svjesni da je unapređenje obrazovanja višegodišnji posao, koji zahtijeva vrijeme da bi brojne započete aktivnosti imale još vidljiviji rezultat.

Rezultate ozbiljne obrazovne reforme prepoznala je i Evropska komisija u svoja posljednja dva izvještaja o Crnoj Gori, u kojima je ovaj sektor veoma pozitivno ocijenila.

Počecu od rezultata postignutih u dijelu predškolskog obrazovanja. Reformski pristup predškolskom obrazovanju, koji je imao za cilj da dopre do svakog djeteta, uspješno se realizuje. Za manje od tri godine uspjeli smo da učešće djece starije od tri godine podignemo sa 50% na čak 73% obuhvaćenih predškolskim vaspitanjem. Doprinos širenju ovog obuhvata ostvaren je i otvaranjem takozvanih interaktivnih službi, koje vrše funkciju vrtića u udaljenim područjima. U ovom trenutku aktivno je 37 takvih interaktivnih službi u 16 opština.

Iako je bilo sumnji, pa čak i otvorenog negodovanja povodom uvođenja engleskog jezika u vrtiće za djecu stariju od tri godine, taj korak se pokazao opravdanim.

Insistiranje na kompetencijama iz najzastupljenijeg stranog jezika nastavljeno je i kroz osnovnu školu gdje ne samo da je predmet Engleski jezik uveden kao obavezan od prvog razreda, već je u toku implementacija projekta dvojezične nastave u osam odjeljenja.

Reforma je akcenat stavila i na informatička znanja đaka, te je, zahvaljujući Britanskom savjetu, mikrobot računar uveden u crnogorske škole. Plan je da svaka osnovna škola dobije mikrobot računare. Smanjen je obim gradiva u osnovnim školama, ali i broj učenika po odjeljenju na maksimalnih 28, kako bi se olakšao rad u učionici.

Važno je napomenuti da smo u ovom dvoipogodišnjem periodu značajno unaprijedili inkluzivno obrazovanje, na način što smo sistemski uredili pitanja koja se odnose na asistente u nastavi.

Takođe i da su u sistem uvedeni medijatori, čija je uloga povezivanje djece pripadnika romsko-egipćanske populacije s obrazovnim sistemom i praćenje izvršavanja njihovih obaveza u školi.

Sve ovo što sam naveo podrazumijevalo je dodatna izdvajanja iz budžeta, ali ih mi u Vladi ne vidimo kao trošak, već kao ulaganje u ono najvrjednije, a to je učenik i njegovo znanje.

Poslaniče Novoviću,

Bez dileme mogu reći da je najveći iskorak učinjen u oblasti srednjeg stručnog obrazovanja, gdje krupnim koracima idemo ka značajno kvalitetnijem povezivanju obrazovanja i tržišta. Nijesmo slučajno naš fokus interesovanja usmjerili upravo na ovaj nivo obrazovanja. Prije svega, smanjili smo predrasude prema stručnim školama, pa sada i odlični đaci pokazuju interesovanje za srednje stručne škole.

Započeta je primjena dualnog obrazovanja, koje je za veoma kratko vrijeme pokazalo impresivne rezultate. Za svega dvije godine njegove primjene, u dualni oblik obrazovanja će od septembra biti uključeno preko 800 učenika, koji obavljaju praktičnu nastavu kod preko 250 poslodavaca. Posebno smo ponosni što do sada nije pristigla nijedna primjedba na način funkcionisanja ovog sistema, bilo od poslodavaca bilo od đaka, što je jasan indikator pravilnog pristupa.

Takođe, povećan je broj učenika na trećem stepenu srednjih stručnih škola za preko 200% u odnosu na prethodnu godinu. Tačnije, u školskoj 2016/2017. godini na programe trećeg stepena upisano je 566 učenika, a školske 2018/2019. godine čak 1.561 učenik.

Gimnazijama je, sa ciljem bolje profilacije najboljih, data zakonska mogućnost za uvođenje specijalističkih odjeljenja. Pokazalo se da je i ovaj potez išao u susret realnim potrebama, jer će takva odjeljenja od naredne školske godine, pored podgoričke gimnazije, imati i gimnazije u Nikšiću, Kotoru i Herceg Novom.

Poštovani poslanici,

Kvalitetan obrazovni sistem mora biti u stanju da prepozna, ali i da na adekvatan način nagradi one najbolje. Zato smo osnovali Fond za kvalitet i talente, iz koga je transparentno i po odlukama multiresorske komisije, dodijeljeno 500 nagrada najboljim nastavnicima i đacima, za šta ćemo svake godine izdvajati po najmanje pola miliona eura. Dakle, sa ovim što smo započeli ove godine, nastavice i u narednom periodu.

Iskorak po kojem smo jedinstveni u regionu napravljen je uvođenjem besplatnih osnovnih i master studija, tako će ove godine biti upisana treća generacija studenata koji ne plaćaju školarinu, tačnije njih oko 3.500. Uvedena je obavezna praksa na svim fakultetima u obimu od 25%, za čiju punu implementaciju je potrebno duže vrijeme, pa će novi koncept u potpunosti i optimalno biti realizovan u narednom periodu.

Na Univerzitetu Crne Gore je 160 nastavnih programa reformisano po novom modelu studija, i prilagođeno najboljoj evropskoj praksi, dok se na ostalim ustanovama visokog obrazovanja u toku ove godine očekuje oko 50 akreditacija studijskih programa po novom modelu.

Analizirali smo i sprovođenje Programa stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem i prvi rezultati pokazuju da je oko 50% korisnika Programa nastavilo radni angažman.

Dakle, obrazovanje i stručno osposobljavanje dali su rezultat koji su prepoznali poslodavci. Na taj način doprinijeli smo rastu zaposlenosti nudeći tržištu mlade i stručne ljude.

Imajući u vidu ove rezultate, uz usvajanje Zakona o akademskom integritetu koji nemaju ni mnogo razvijenije zemlje od naše, pribavljanje softvera protiv plagijarizma za sve fakultete, te osnivanje Agencije za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja, možemo reći da je crnogorsko visoko obrazovanje dobilo novi kvalitet. Budžet Univerziteta je u mandatu ove Vlade povećan za cijelih 6 miliona više nego što je bio u prvoj godini nakon obnove nezavisnosti.

U odnosu na drugi dio pitanja, konstatovao bih da su infrastrukturni projekti poseban segment djelovanja Ministarstva i Vlade u cjelini, čemu posvećujemo posebnu pažnju. Tekući budžet Ministarstva prosvjete namijenjen za investiciono održavanje objekata, uvećan je za preko 30%.

U prethodne dvije i po godine završena je izgradnja vrtića u Zagoriču, Starom aerodromu, sada i u Tuzima. Brojni postojeći objekti su adaptirani za boravak djece, što je sve zajedno rezultiralo otvaranjem 1.500 mjesta za djecu u vrtićima širom Crne Gore.

Završena je i Srednja mješovita škola u Golubovcima, u koju je uloženo preko 4,5 miliona eura, a u toku su i radovi na novoj zgradi škole „Dušan Korać” u Bijelom Polju. Rekonstruisano je preko 150 objekata obrazovne infrastrukture u posljednje dvije i po godine. Značajno je unaprijeđena školska sportska infrastruktura, za koju smo izdvojili preko milion eura, i gdje svoj doprinos u svjetlu odgovornog ulaganja državnog novca daje i Ministarstvo sporta i mladih.

U narednim godinama ulazimo vjerovatno u najveći investicioni ciklus u oblasti obrazovanja do sada! Realizovaće se 38 kapitalnih projekata, od kojih su 21 novi projekti, i za koje će ukupno biti izdvojeno po raznim osnovima preko 50 miliona eura.

Od ovih sredstava, u dogledno vrijeme, planirana je izgradnja nove gimnazije u Podgorici, škole u Tološima, na Zabjelu, u City kvartu, na Karabuškom polju u Tuzima, u Rožajama, zatim vrtića u Bijelom Polju, Beranama, Plavu, Pljevljima, Baru, Ulcinju, Rožajama, i pet vrtića u Podgorici. Konkretno u ovoj godini, očekuje se početak izgradnje četiri nova vrtića.

Dobijam inicijative iz raznih krajeva Crne Gore i dijaspore o spremnosti da otvaramo škole i vrtiće uz njihovu finansijsku podršku i učešće. Bavićemo se i tim pitanjima, jer treba da budemo odgovorni prema svakoj inicijativi koja se tiče obrazovanja naših najmlađih.

Uz plan za obnovu školskog inventara vrijednosti 4 miliona eura, te opremanje škola informatičkom opremom kroz kreditna sredstva vrijednosti oko 3,5 miliona eura u narednoj školskoj godini, kao i nabavku opreme za srednje stručne škole ukupne vrijednosti oko 2 miliona eura, zatim nabavku 30 novih školskih kombi vozila, za šta smo izdvojili 1,7 miliona eura, vjerujem da demonstriramo jasan odnos ove Vlade prema obrazovanju: gradimo sposobno i zdravo društvo, zasnovano na znanju!

Na kraju, poslaniče Novoviću,

Vjerujem da su rezultati dosadašnje reforme obrazovanja jasan pokazatelj da smo na dobrom putu.

Razumije se, ne želimo da se na ovome zaustavimo!

Posebno želim da istaknem da ćemo reformom obrazovanja, profesionalnim usavršavanjem nastavnog kadra i novim modelom nagrađivanja i stimulisanja za bavljenje prosvjetnim pozivom, u ovu važnu društvenu oblast uključiti one koji su najbolji.

A svakako ćemo se posebno fokusirati na materijalni položaj profesora, nastavnika i svih zaposlenih u prosvjeti. Na tome već radimo. U periodu prethodne tri godine, 318 prosvjetnih radnika riješilo je stambeno pitanje pod povoljnim uslovima. A po prvi put počeli smo da izdvajamo 70.000 eura godišnje za stambene potrebe zaposlenih u domovima učenika i studenata.

Vlada će, dakle, podstaći proces obnove društvenog ugleda i autoriteta prosvjetnih radnika, jer bez njihove posvećenosti nema razvoja zasnovanog na znanju i najboljim evropskim praksama. Oni obrazuju buduće građane Evropske unije i svijeta, i naša je obaveza da im obezbijedimo najbolje uslove.

Hvala na pažnji!

Klub poslanika Demokratskog fronta
Milan Knežević

POSLANIČKO PITANJE

Kako komentarišete direktni uticaj inostranih elemenata na postupak i ishod referendum za otcjepljenje Crne Gore od Srbije, koji je potvrđen objavljenim transkriptom razgovora između Milana Ročena i Olega Deripaske 2005 godine. Da li smatrate da je ovakvo nezakonito postupanje crnogorskih zvaničnika potkopavanje demokratije i djelovanje protivno većinskoj volji građana?

Obrazloženje ću dati na samoj sjednici.

Odgovor tražim i u pisanoj formi.

ODGOVOR

Poslaniče Kneževiću,

Trinaest godina je od obnove nezavisnosti vremenska distanca koja nesumnjivo razdvaja istinu od iluzije.

Prije nego što krenem direktno na odgovor, želim da izrazim žaljenje što nam neumorno kreiranje novih i oživljavanje propalih afera, a baš u trinaestogodišnjoj vremenskoj paraleli, direktno ukazuje da su vaše politike zarobljene u idejama prošlog vijeka. I što je još teže - da negiraju društveni trenutak u kome živimo.

Nakon što sam pažljivo saslušao ne samo pitanje nego i cijele eksurse koje Vi nazivate obrazloženjem, saopštiću Vam - što bi moglo biti i moj jedini odgovor na Vaše pitanje – crnogorska nezavisnost je vječna, kao što je vječna Crna Gora! Prihvatao to neko ili ne.

Dame i gospodo poslanici,

Kada već govorimo o ovoj istorijskoj temi, važno je da se ovom prilikom kratko osvrnem na taj period i ukažem na nekoliko etapa kroz koje se lomila sudbina Crne Gore, i koje su prethodile referendumu o nezavisnosti.

Prije svega, sa današnje tačke gledišta, na dvije presudne izborne pobjede suverenističkih snaga predvođenih Demokratskom partijom socijalista. Pobjedu Mila Đukanovića na predsjedničkim izborima 1997, i odmah zatim pobjedu proevropske Crne Gore na parlamentarnim izborima 1998. godine.

Jedna od kapitalnih odluka tadašnje Vlade bila je i uvođenje njemačke marke 1999, to jest prelazak na euro 2002. godine, čime je Crna Gora u svoje ruke preuzela monetarni, fiskalni i carinski sistem, uspostavila spoljnotrgovinski režim, nakon čega je malo šta ostalo u federalnoj nadležnosti.

Zatim je uslijedilo potpisivanje Beogradskog sporazuma i Ustavne povelje kojom je definisano pravo država članica da po isteku tri godine, na referendumu, provjere volju svojih građana o državno-pravnom statusu.

Dakle, ne da se pokuša otcjepljenje od Srbije, jer Crna Gora nije bila dio Srbije, mada vi i danas tako posmatrate stvari, nego da ravnopravna članica državne zajednice ostvari svoje demokratsko pravo na referendum.

Održavanju referenduma prethodili su pregovori političkih blokova za nezavisnost odnosno zajedničku državu uz moderaciju posrednika Evropske unije Miroslava Lajčaka. Dogovoren je, i uz preporuku Evropske unije, u ovom Domu usvojen Zakon o referendumu.

Podsjetiću vas da je većina neophodna za izglasavanje nezavisnosti postavljena kao uslov od 55% onih koji izađu na glasanje, što je podrazumijevalo pobjedu sa najmanje 10% razlike.

Sa konačnim rezultatom 55,5%, uz izlaznost od 86,5% - ispostavilo se da je Crna Gora ispravno odlučila kad je prihvatila taj takoreći nepravedni uslov – jer ono što je mnogima ulivalo nadu u naš neuspjeh, zapravo je obezbijedilo visok legitimitet referenduskog rezultata.

Eto tako je, po izbornom modelu koji je predložila Evropska unija, a koji do tada nije primijenjen nigdje u svijetu, Crna Gora 2006. godine na demokratski način obnovila svoju nezavisnost, a ne na način kako Vi govorite.

Dakle, uvaženi poslanice,

Nema nikakvih elemenata koji bi promijenili opštu sliku referenduma o obnovi državne nezavisnosti Crne Gore – kao svijetlog čina, i pregnuća za svaki primjer – kada su građani mudro, sa olovkom u ruci, izglasali i potvrdili svoju državu.

I još nešto – da danas neko inicira pitanje referenduma o državnom statusu Crne Gore, pod uslovom da takva besmislena inicijativa uopšte ima neku prođu, uslov međunarodne zajednice morao bi biti formulisan po istom modelu, i sa novim cenzusom najmanje od 10% više, dakle sa cenzusom 65% za neku drukčiju odluku.

Težak put smo poslanice Kneževiću prešli, da bismo dopustili bilo kome da nam ruši i ugrožava državu.

Zato i ne nasjedam na provokacije o očigledno nezakonito snimljenim razgovorima, koji Vam kao takvi nijesu validni bilo gdje. Ne ulazim stoga ni u njihovu vjerodostojnost.

Neću komentarisati ni Vaše insinuacije o potkopavanju demokratije, jer ste najmanje pozvani da o tome govorite. Ali da jedno razjasnimo, podrivanje nezavisnosti Crne Gore, kako god se pokušavala predstaviti – neće Vam više proći. Imate pravo da žalite za izgubljenim referendumom, ali sumnje u obnovu crnogorske nezavisnosti i priželjkivanje vraćanja Crne Gore pod tuđe skute – zaboravite za sva vremena.

Ujdurme obavještajnih krugova, ili njihovih djelova, kao slučaj koji ste pomenuli, samo su nove potvrde da su građani Crne Gore 2006. godine donijeli ispravnu odluku - da budemo svoji na svome, i da se odluke o našoj zemlji donose u Crnoj Gori, i nigdje drugdje.

Hvala.

Klub poslanika Socijaldemokratske partije

Ranko Krivokapić

POSLANIČKO PITANJE

Poštovani predsjedniče Vlade,

U skladu sa članom 187 Poslovnika Skupštine Crne Gore, postavljam Vam sljedeće pitanje:

Nedavno objavljeni Izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori ukazuje da država ulazi u fazu stagnacije ili čak nazadovanja u procesu evropske integracije. Više nego zabrinjavajuće su ocjene posebno u ključnim oblastima vladavine prava, borbe protiv korupcije i slobode medija. Sedam godina od kako pregovaramo sa EU, a iz godine u godinu imamo ocjenu da je "korupcija rasprostranjena u svim oblastima". Ocjene o krovnoj antikorupcionoj instituciji - Agenciji za sprječavanje korupcije, kojima se jasno osporava njena nezavisnost i kredibilitet, dovoljno govori kakvo nam je stanje u ovoj oblasti.

Slobodu medija EU veoma jasno vidi kroz definiciju kontinuiranog političkog miješanja na RTCG i Agenciju za elektronske medije i jasnu ocjenu da u Javnom servisu nema uredničke nezavisnosti niti poštovanja profesionalnih standarda. Nezakonite, sudski potvrđene, smjene nepodobnih u Savjetu RTCG i AEM, uz asistenciju ovog Parlamenta i ASK-a nijesu samo slika zarobljenih institucija, kako nam kaže EU, već i njihove veoma dobre koordinacije u ostvarivanju nedemokratskih i antireformskih ciljeva.

Sve u svemu imamo nikada snažniju krizu političkog i institucionalnog sistema, nepovjerenja u institucije, koje više nego ikada ranije konstatuje i EU, i takođe, kao što sam već kazao, nikad lošiji opis stanja u evropskim izvještajima.

Što ćete preduzeti kako bi se spirala negativnih trendova na svim ovim poljima zaustavila - direktno u oblastima gdje ste neposredno nadležni ili na drugi način tamo gdje ne postoji neposredna nadležnost Vlade ali zbog čijih posljedica trpi država u cjelini.

OBRAZLOŽENJE

Vlada kao organ izvršne vlasti i Ustavom definisana da vodi unutrašnju i vanjsku politiku najodgovornija je za stanje u državi, stepen demokratije i vladavine prava, institucionalno povjerenje i ukupnost rezultata u svim oblastima. Njena odgovornost je posebno izražena u stanjima velikih političkih kriza imajući u vidu da od proaktivnog djelovanja Vlade zavisi ukupna politička društvena stabilnost, Upravo u ovakvim stanjima političke i socijalne polarizacije, praktično bez presedana u 3 decenije višestranačja, neophodno je da kao predsjednik Vlade date svoje viđenje ovih procesa. Podsjećam vas da smo makar formalno zemlja parlamentarne demokratije u kojoj je predsjednik Vlade ključna politička figura, iako je svima jasno da je Cma Gora po mnogo čemu zemlja u kojoj je riječ partije važnija od slova zakona i Ustava. Vjerujem da ste funkcijom koju pokrivate dužni da pošaljete poruku javnosti da ste svjesni dubine krize, da i da nećete dozvoliti da vam partijski interes bude iznad interesa Crne Gore i njene dugoročne stabilnosti.

Vjerujem da vam je jasno, kao i ukupnoj demokratskoj javnosti, da će ovakvim ponašanjem vlasti u ključnim oblastima demokratije i vladavine prava i rušenjem bazičnih demokratskih standarda Crna Gora stagnirati i nazadovati u EU integraciji bez izgleda da u doglednoj budućnosti postane članica EU.

ODGOVOR

Poštovani poslaniče Krivokapiću,

Iako ste bili blaži u obraćanju danas ovdje, čitajući Vaše pitanje i njegovo obrazloženje u jednom trenutku sam zapitao o kojoj zemlji govorite i gdje je takvo, praktično alarmantno stanje.

Ne želim dalje više od komentara u vezi Vašeg pitanja, ali sam zabrinut zbog perspektive koja iz njega proizilazi, i zaključaka koje bi željeli, možda, da nametnete.

Da krenem redom. Izvještaj Evropske komisije nije negativan. Ne ukazuje na stagnaciju, a sasvim sigurno Crna Gora se i dalje nalazi na poziciji predvodnika procesa pregovora sa Evropskom unijom, ispred zemalja regiona.

Siguran sam da Vi i ja, odnosno svi, podjednako želimo samo najbolje za Crnu Goru. I zato upravo od toga polazim u svom odgovoru. Ponoviću ono što sam rekao i kada je Izvještaj Evropske komisije o napretku objavljen.

Izvještaj je direktan, realan i koristan presjek stanja u svim pregovaračkim oblastima.

Mi u Vladi čitamo sve, ne biramo šta nam se sviđa, a šta ne. Svjesni smo nedostataka i zahvalni smo evropskim partnerima na ukazivanjima gdje je potrebno da unapređujemo stanje.

Ali ponavljam, i želim da i Vi to uvidite - Izvještaj nije negativan. Ne možemo ni govoriti u tim kategorijama, jer njegova namjena nije da bude pozitivan ili negativan. On skenira stanje i daje preporuke.

Ali ako želimo dublje da analiziramo, ja Vam tvrdim, upravo zbog sveobuhvatne analize koja mu je prethodila, da imamo razloga da budemo zadovoljni ocjenama, i da sa optimizmom sagledamo gdje se nalazimo u procesu pregovora.

Konkretno - za razliku od prošlogodišnjeg Izvještaja, nemamo nazadak ni u jednoj oblasti. U prošlogodišnjem smo imali, kao što znate. Ukazuje se da u nekima nema napretka, kao što ste naveli. Ali je u većini oblasti, složit ćete se, potrebno objektivno analizirati sve ono što se konstatuje, jer pokazuje posvećen rad i napore koji se ulažu. A oni nijesu zanemarivi.

Svakog dana, gospodine Krivokapiću, pregovarački timovi, starješine organa i službenici u administraciji vrijedno rade na ovim poslovima i trude se da po svim ovim pitanjima, koja su kompleksna i zahtjevna, dođe do rezultata. Možda ih Vi ne vidite, možda ih mnogi od nas ovdje ne vide, ali to je armija odgovornih i posvećenih službenika.

To se odnosi i na Agenciju za borbu protiv korupcije, koja ima dobar bilans rezultata. I to sam saopštio našim evropskim partnerima - da je jedino sa čim se ne slažem u Izvještaju, ocjena o svuda rasprostranjenoj korupciji.

Odgovorno tvrdim da to nije precizna ocjena, i uvjeren sam da ćemo to uspjeti da pokažemo našim evropskim partnerima. Jer mi nijesmo neodgovorni prema tom pitanju, ni prema našoj saradnji. Uspjeli smo da dođemo do stanja kada korupcija nije na nivou na kojem je bila, a bilo je toga u slabim i uništenim institucijama, kao posljedica nedavne prošlosti čitavog regiona.

Prihvatimo da se u Izvještaju konstatuje nivo spremnosti koji nije veliki ali postoji, kao i rezultati u borbi protiv visoke korupcije.

Ne očekujete valjda da Crna Gora, koja je zemlja u procesu reformi, bude na nivou nekih razvijenih zemalja koje se i same suočavaju sa fenomenima ove vrste, a koji se nikada ne mogu potpuno iskorijeniti, i koje ni same ne mogu imati sistem sterilan i potpuno imun na ovu društvenu pošast.

Mislim da je važno da dalje predano radimo, da ohrabrimo institucije i pojedince, i da dođemo na nivo koji je odgovarajući za bolji život građana. Vjerujem da jesmo na tom putu. Uostalom, o tome govore i zvanični podaci.

Ili pak nijeste registrovali, kada je korupcija u pitanju, broj odluka koje je donijela Agencija za sprečavanje korupcije u vezi sa državnim i lokalnim funkcionerima, i njihovim kasnijim ostavkama i razrješenjima. Kao i da u mandatu ove Vlade nije bilo nijedne korupcionaške afere.

Ili ono što se zaboravlja kad se koriste floskule o partijskom uticaju na Agenciju i na institucije, da je Agencija najvišom kaznom sankcionisala vodeću političku partiju zbog kršenja Zakona o finansiranju političkih partija.

Osvrnuo bih se sada na jednu od indikativnih ocjena u Vašem pitanju - o nikad snažnijoj krizi političkog i institucionalnog sistema. U tom kontekstu, dozvolite da ukažem i na jednu ključnu poruku iz Izvještaja, citiram: "Vraćanje političke debate u Parlament je obaveza svih političkih aktera. Aktivno i konstruktivno učešće svih strana je potrebno da bi se jačala parlamentarna odgovornost, nadzor izvršne vlasti, demokratska kontrola i bolji kvalitet legislative."

Iako je značajna odgovornost na vlasti, koju u političkim debatama najčešće vide kao Vladu, ni izdaleka nije jedina. Ocjene iz Izvještaja, gospodine Krivokapiću, odnose se umnogome i na one koji vrše, kao što ste rekli, i sudsku i zakonodavnu vlast.

Ta odgovornost prevazilazi granice odgovornosti same Vlade ili vladajuće koalicije. Zato možete jedan dio ovih pitanja odmah postaviti i svojim kolegama. Potrebna je konstruktivna kritika od strane opozicije, ne samo nihilistički pogled na stvari, i neću se umoriti niti odustajati od poziva za sve političke aktere kao i sve činioce društva da zajedno radimo na unapređenju društva.

I da Vas još jednom razuvjerim. Crna Gora ne stagnira u procesu pregovora već je na čelu tog procesa. Izvještaj ne doživljavamo ni najmanje kao neku osudu ili nazadak, već kao partnerstvo, zajednički zadatak kojem smo posvećeni. I koji ćemo uspješno savladati. Želim da i Vi i Vaše kolege budete na pravoj strani u tom procesu. Nikako na poziciji negativnosti i poništavanja a priori, već na poziciji odgovornosti prema svojim dužnostima uz konstruktivna ukazivanja i ulogu korektivnog faktora, kao što je i potrebno svakom demokratskom društvu.

Govorili ste o Izvještaju Komisije o ispitivanju napada na novinare i njihovu imovinu. Vjerujem da znate da Vlada ne usvaja taj Izvještaj, nego da se samo upoznaje sa Izvještajem i da to nisu Vladini zaključci, nisu Vladine ocjene, nego ocjene same Komisije - koja je nezavisna.

**Klub poslanika Bošnjačke stranke, koalicije „Shqiptaret te vendosur – Albanci odlučno” – Forca, DUA i AA i Hrvatske građanske inicijative
Genci Nimanbegu**

POSLANIČKO PITANJE

U kojoj fazi se nalazi i dokle se stiglo sa postupkom povraćaja imovine vlasnicima u opštini Ulcinj u maslinadi Valdanos?

Koji su razlozi kašnjenja povraćaja maslinade i zašto se postupak deeksprijacije pred Upravom za nekretnine CG-PJ Ulcinj ne okončava kada su za to ispunjeni svi zakonski uslovi?

OBRAZLOŽENJE

Poštovani predsjedniče, pred Upravom za nekretnine u toku je postupak deeksprijacije maslinade Valdanos po zahtjevu bivših vlasnika za poništaj rješenja o eksproprijaciji od 1978. godine. Te godine Savezni sekretarijat za narodnu odbranu Jugoslavije u Beogradu, izuzeo je imovinu od 204 vlasnika površine 937.739 metara kvadratnih sa 17.825 stabala masline, sa namjerom da se na tom području izgradi vojni objekat trajnog karaktera.

Opšte je poznata činjenica da u području uvale Valdanos nikada nijedan vojni objekat trajnog karaktera nije izgrađen, stoga vlasnici imovine u uvali Valdanos sa punim pravom traže povraćaj svoje imovine.

Iako svi znamo šta je bilo izgrađeno i koja je bila namjena objekata u uvali Valdanos, tako i danas znamo da su svi objekti u uvali Valdanos urušeni i neupotrebljivi, a 18 hiljada stabala stoljetnih maslina su zapušteni godinama a danas su zarasli u makiju i žbunje.

Sve gore navedeno je potvrđeno i u Elaboratu o stanju maslinjaka u Valdanosu, koji je uradio Biotehnički fakultet iz Podgorice, dok je vještak građevinske struke, angažovan od strane Uprave za nekretnine, u svom nalazu od decembra 2017. godine i dopune nalaza od oktobra 2018. godine, utvrdio da se na tom području nikada nije izgradio nijedan vojni objekat trajnog karaktera.

Stoga je nejasno zašto nadležni organ Uprave za nekretnine još ne odlučuje po zahtjevu.

Imovina nije privedena namjeni, a nije ni mogla biti privedena jer nikada plan za to područje nije donesen, tako da je obaveza Vlade da ispoštuje zakon preko svojih organa i usvoji opravdani zahtjev bivših vlasnika. Štaviše, pred istim organom se vodi i drugi postupak o

poništaju pomenutog rješenja zbog činjenice da je javni interes tada, suprotno zakonu proglasio nekompetentni organ.

Simptomatično je da se oba postupka nepotrebno odugovlače suprotno Zakonu o upravnom postupku.

Na kraju predsjedniče Vlade, apelujem da zbog već zakonskih ispunjenih uslova i shodno koalicionom sporazumu, preduzmete sve neophodne mjere da ovaj državni organ prestane sa odugovlačenjem postupaka, i u što kraćem roku odluči po zahtjevu, jer očigledno je da tako ne postupa jer postupak neopravdano dugo traje.

Očekujem i pisani odgovor.

ODGOVOR

Potpredsjedniče Nimanbegu,

zahvaljujem što ste u Obrazloženju podsjetili na zajednički rad sa rukovodstvom Opštine Ulcinj i građanima Ulcinja da jedinstveni prostor uredimo po najsavremenijim standardima i pravilima, radi kvalitetnog i održivog razvoja.

Vi ste govorili o Odluci koju je usvojila Skupština opštine prije neki dan - o proglašenju Parkom prirode područja Solane, ali želim da Vas podsjetim da smo osnovu za to obezbjedili mnogo ranije usvajajući Prostorni plan Opštine Ulcinj gdje smo stvorili pretpostavke za trajnu zaštitu ovog prostora, ali i za zaštitu Valdanosa i pretpostavke da se i drugi lokaliteti u Ulcinju na zakonit, urbanistički dozvoljen i održiv način valorizuju radi dobra Ulcinja, građana Ulcinja, ali i države Crne Gore.

Kao što znate i sami, tokom čitavog tog procesa bilo je dosta prigovora, nestrpljenja, pa čak i nepovjerenja – da Vlada ima skrivenu agendu, da je rukovodstvo, odnosno odbornički klub i rukovodstvo Opštine Ulcinj nedosljedno, ili nespremno da napravi taj iskorak. Ali, to su kompleksni, teški zahtjevi. To su politike za jednu deceniju, a ne za jednu ili dvije godine, i drago nam je da pravimo te pomake.

Zahvalili ste se Vladi na njenim naporima vezano za predlaganje Zakona o trgovini. Želim da Vam kažem da to nije slučajno, kao ni naša odluka o promjeni radnog vremena, kao ni naš pristup koji se tiče novih rješenja u Zakonu o radu, kao ni naše politike i pristup da se Vlada više neće samo boriti za povoljan poslovni ambijent u kojem ćemo stvarati novu vrijednost, razvijati zemlju i onima koji investiraju stvarati uslove za profit.

Ova Vlada je pokrenula akciju, iako još nije prepoznatljiva, ali će dobiti na svom sadržaju – da stvori uslove za bolje radno okruženje zaposlenih u Crnoj Gori. Ne samo da imaju dobre zarade, nego da imaju pristojno, dostojanstveno radno okruženje, poštovanje u tom radnom okruženju, pravo na odmor, pravo na praznike, i svako drugo pravo koje proizilazi iz rada.

Dakle, ova Vlada će u kontinuitetu, a brzo ćete se uvjeriti u to, tim pitanjima dati snažan akcenat. Mi ne mislimo da se ovim pitanjem trebaju baviti samo sindikati. Ovim treba da se

bavimo svi – i poslanici, i Vlada, i sindikati, i svi drugi akteri u društvenom životu. Jer samo tako Crna Gora može napredovati i imati sveukupni napredak.

Dakle, poštovani potpredsjedniče Nimanbegu,

Cijenim Vašu inicijativu da uvijek razgovaramo o konkretnim problemima koji opterećuju naše građane. Jednako tako, cijenim kada u otvorenom dijalogu težimo da pronađemo rješenja u skladu sa pravom i zakonima Crne Gore.

S pažnjom sam saslušao Vaše pitanje i prije nego pređem na odgovor dozvolićete mi da kroz blagu digresiju ukažem na prilike u Opštini Ulcinj kada je u pitanju planiranje prostora. Ovdje ću biti malo kritičan, ali u dobroj namjeri.

Upravo zato što smo vrlo svjesni okolnosti, a jednako tako i značaja koji za turizam i privredu Crne Gore ima Ulcinj, insistirali smo da prvi planski dokument koji je usvojen u mandatu ove Vlade bude upravo Prostorno urbanistički plan Opštine Ulcinj, koji je donijet 17. februara 2017. godine. Podsjetiću Vas da je izrada Plana bila u nadležnosti Opštine Ulcinj od 2009. godine, te da je upravo zbog kompleksnosti Vlada preuzela da završi ovaj posao, u skladu sa najvišim stručnim standardima. Na tome smo radili zajedno, kao što se sjećate.

I šta smo time postigli? Stavljena su van snage planska rješenja koja su predviđala izgradnju velikih turističkih kapaciteta, kojima se oštro protivila lokalna zajednica, a upravo na lokalitetu Valdanos u potpunosti je zabranjena izgradnja stambenih i turističkih objekata – te je ovaj prostor rezervisan isključivo za potrebe maslinarstva i u manjem dijelu sporta i rekreacije.

Dakle, kazao sam i ponavljam, itekako smo svjesni značaja koji Ulcinj pruža za razvoj zemlje, i vrlo smo posvećeni uređenju i zaštiti prostora u najjužnijoj opštini.

Nego, da ne dužim - djela govore više od riječi.

Ipak, potpredsjedniče, dobro je da ste pomenuli ovo pitanje jer od nadležnih organa, u prvom redu poljoprivredne i urbanističko-građevinske inspekcije, ali i od lokalnih udruženja maslinara, dobijamo upozorenja da se taj prostor intenzivno napada divljom gradnjom, pa cijenim da je posebno važno da u okviru ove teme pomenemo i nesavjesne vlasnike zemljišta u maslinjacima kojima zemljište nije ekproprisano.

Imam potrebu da saopštim podatak da je samo u aprilu ove godine identifikovano 15 lica koja su nelegalno gradila ili grade na lokaciji maslinjaka. U pitanju su različite kuće za odmor, eko sela, kampovi – sve ono što je sada zabranjeno na tom lokalitetu i čemu se protivila lokalna zajednica u vrijeme kada je takve planove iskazivala država. Sa druge strane, što me posebno zabrinjava, obavješten sam da adekvatna asistencija i podrška lokalne samouprave izostaje.

Znate da ne bježim od odgovornosti – ali dajte da je onda svi prihvatimo i odgovaramo za dio svoje nadležnosti. I, ukoliko smo zajedno na ovom zadatku, da svi i nešto preduzmemo.

Ali ne mogu ni pojedinci imati dvostruke aršine. Ne možemo se deklarativno zalagati za očuvanje maslinade u Valdanosu, koja je složićemo se, simbol ulcinjskog kraja, a onda bespravno podizati objekte radi biznisa, imovinskog interesa, ili ličnog komfora.

18 hiljada stabala stoljetnih maslina u Valdanosu su opšte i trajno dobro koje će prevazići i nadživjeti našu generaciju, kao što je i prethodne. Zato smo obavezni da je zaštitimo od svih oblika devastacije. I država će ostati odlučna u namjeri da prostor maslinjaka u Valdanosu sačuva i koristiće sva zakonom propisana sredstva da se počinio kazne i zaustavi devastacija prostora.

Uvaženi potpredsjedniče,

Saglasiću se sa Vama da je potrebno što prije obezbijediti sve neophodne uslove da stogodišnji maslinjaci više ne budu zapušteni, jer bi svako drugačije postupanje bilo u najmanju ruku neracionalno.

Siguran sam i da Vam je poznato da su predmet eksproprijacije u uvali Valdanos bile nepokretnosti u svojini 203 vlasnika, ali su zahtjev za deeksproprijaciju podnijela samo 34 bivša vlasnika. Međutim, oni zahtijevaju da se deekspropriišu nepokretnosti svih bivših vlasnika, odnosno i onih koji nijesu podnijeli zahtjev. Ovo je u suprotnosti sa odredbama Zakona o eksproprijaciji.

Takođe, shodno podacima koji su mi dostavljeni iz Ministarstva finansija, sve eksproprisane nepokretnosti su privedene namjeni za koju su i ekspropriisane, pa kao takve, shodno Zakonu, ni pojedinačno, ni u cjelini ne mogu biti predmet deeksproprijacije. Imajući u vidu da se ovaj podatak bitno razlikuje od onog što ste saopštili u obrazloženju, predlažem da u nastavku komunikacije posebno sa Ministarstvom finansija neposredno razjasnimo i konkretizujemo ovaj predmet.

Isto tako, informisan sam da je na predlog Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore odložena usmena rasprava zakazana za 6. mart ove godine radi upoznavanja sa nalazima i mišljenjima vještaka koji su urađeni za potrebe ovog predmeta uz saglasnost svih učesnika u postupku.

Nova usmena rasprava zakazana je kod nadležne komisije Ministarstva finansija već u prvoj sedmici jula, tačnije 5. jula. Od njenog ishoda, provedenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, zavisi i donošenje odluke.

Vjerujem da će odluka biti zakonita, i na zadovoljstvo svih učesnika u postupku, a prevashodno u interesu zaštite i očuvanja maslinade u Valdanosu.

Hvala na pažnji!

Klub poslanika Socijalističke narodne partije i DEMOS-a

Miodrag Lekić

POSLANIČKO PITANJE

Na osnovu člana 187 stava 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore postavljam pitanje predsjedniku Vlade Crne Gore.

Kao što vam je poznato predsjedniče Markoviću, Evropska unija je iznenadna otkazala održavanje Međuvladine konferencije EU sa Crnom Gorom iako je ona prethodno bila zakazana za kraj juna. Tom prilikom je iz Savjeta EU naglašeno da je napredak u poglavljima o vladavini prava i temeljnim pravima ključan i da će to odrediti tempo pregovora o pristupanju. Zato Vam predsjedniče Markoviću postavljam pitanje koje ima nekoliko povezanih elemenata – koji su u isti mah i doprinos obrazloženju pokrenute materije i javnog dijaloga u Skupštini, a od interesa za građane ove zemlje, vjerujem i Vas lično.

Pitanje: Da li, predsjedniče Markoviću, uočavate prave razloge za iznenadno i neuobičajeno otkazivanje Međuvladine konferencije Evropske unije sa Crnom Gorom koja je prethodno bila zakazana za kraj juna ove godine?

Naime, da li razloge za ovo otkazivanje, čiji je je mogući nastavak klauzule balansa, vidite u sada šire uočenom raskoraku između proklamovanog evropskog pravca vlasti u Crnoj Gori i stalnog, čak povećanog vraćanja na oblike nedemokratskog društva autoritarne suštine?

OBRAZLOŽENJE

Obrazloženje u formi dopunskih pitanja: Da li ste svjesni težine nekih kritičkih elemenata iz Izvještaja o napredovanju koji posebno odnose na vladavinu prava i političkog pritiska na zarobljene institucije, posebno skandala sa nezakonitim konstituisanjem partijskog servisa na kojem građani koji ga finansiraju, gledaju neukus podaničke propaganda sjevemokorejskog tipa? Da li pored navedenog možete povezati otkazivanje Međuvladine konferencije EU Crna Gora sa neodgovornim reakcijama iz struktura vlasti na upozorenja iz Izvještaja EU o napredovanju. Od izjave Mila Đukanovića da se Evropska unija nalazi u stanju „konfuzije”, do nastavka djelovanja partijskih odreda koji nezaustavljivo dovršavaju akcije političkog, kadrovske, antidemokratske oblikovanja institucija, posebno u njihovim savjetima suprotno odlukama sudskih organa i ocjenama i upozorenjima iz pomenutog evropskog izvještaja.

Da li ste svjesni da ovako neodgovorna situacija vodi klauzuli balansa, koja građane ove zemlje još više udaljuje od evropske realnosti i članstva u EU? Da li Vi lično u preostaloj godini mandata namjeravate da slično partijskim vojnicima u raznim institucijama slijedite javne inicijative Vašeg šefa stranke koji agresivno otpočinje novu operaciju podjela i rasta tenzija u

crnogorskom društvu? Ovoga puta neću podsjećati da osoba o kojoj je riječ, i koja se marketinškim operacijama „bori“ za bolju i pravednu prošlost umjesto za bolju budućnost, je upravo u nedavnoj prošlosti promijenila nekoliko država, nacionalnih i crkvenih stanja, uz jedini kontinuitet proizvodnje podjela i neprijatelja u zemlji. Bićete predsjedniče Markoviću, svjesni dubine krize političko-institucionalnog, ekonomskog i socijalnog sistema i stanja duboke kriminalizacije crnogorskog društva, imati hrabrosti i autonomnosti da se suočite sa stvarnošću, pa i sa ocjenama Evropske unije, i da kao predsjednik Vlade sa jakim ustavnim nadležnostima i odgovornostima – pokrenete ozbiljne reforme koje bi nas približile evropskim standardima i samom članstvu u EU?

Molim odgovor i u pisanoj formi.

ODGOVOR

Poslaniče Lekiću,

Praktično je pitanje na isti način, samo sa malo drugačijim obrazloženjem, ili proširenim obrazloženjem, postavio i poslanik Krivokapić, a tiče se naše evropske integracije, kvaliteta toga procesa, naše, ne samo spremnosti već i dosljednosti u tom procesu.

Razumio sam da Vi prigovarate vlasti, odnosno političkoj eliti u vlasti, da ona u tom procesu nije iskreno i zbog države, nego zbog sopstvenih interesa. Moguće iz različitih političkih uglova tako stvari i posmatrate. Ja zaista mislim da je evropska integracija proces cijelog društva. I ne samo u političkom smislu, nego i u širem - građanskom smislu. Dakle, u tom procesu doprinose jednako, i vlast i opozicija, u smislu krajnjeg rezultata, a dinamika tog doprinosa u Crnoj Gori očigledno je sada, sa tog aspekta, veoma upitna. Rekao bih neprihvatljiva.

Nije dobro da je jedan dio Parlamenta van tog procesa. Apsolutno, za razliku od Vas, Vaše stranke, pa i drugih opozicionih poslanika ovdje, mi imamo jedan značajan broj poslanika i političkih stranaka koje ne ulaze u ovu zgradu, ne ulaze u državne institucije, a plate primaju redovno kao i svaku prinadležnost (od službenog vozila, troškova goriva, dnevnica, službenih putovanja itd.).

Dakle, slažem se da tu smo mogli više i da treba više. Kao što se takođe slažem da u tom procesu moramo svi doprinostiti u skladu sa našim mogućnostima i političkom ulogom. Ona ipak ne zavisi od Vlade, ili od institucija, nego od onoga što nam je narod opredijelio na izborima, kako god gledali na te izbore, dok drugačije ne bude. Zbog toga, zaista se slažem sa Vama, da na tim pitanjima moramo naći tačke dijaloga i tačku kompromisa, jer to nije danas pitanje nas političara, to je pitanje budućih generacija. Budućim generacijama, ako ostavimo manje problema i podjela, onda smo mi završili svoj posao. Možda nećemo ući u Evropsku uniju, ali ćemo biti spremni za Evropsku uniju, a generacije koje dolaze biće zadovoljnije ovom zemljom nego što smo mi danas.

Dakle, poslanice Lekiću, ja ponovo apelujem na Vas, kao što sam apelovao i na poslanika Krivokapića, možete tome da date značajan doprinos, bez obzira šta mislite o DPS-u i njegovom rukovodstvu.

Ipak sam negdje u nekoj Vašoj rečenici u obrazloženju pitanja registrovao Vašu ocjenu da na svim stranama postoje kompetentni i odgovorni ljudi. Slažem se, i treba te kompetencije da stavimo u funkciju dobra naše zemlje. U odnosu na sami Izvještaj, rekao sam to i poslaniku Krivokapiću, a zaista želim da ponovim i Vama, taj proces uključuje standard i tehniku vođenja pregovaračkog procesa. To je politika, a rekao bih i više od politike. Za Crnu Goru, to je budućnost, to je vizija državne politike i vizija Crne Gore. Zbog toga, ovdje u Parlamentu svi treba da radimo da taj proces ubrzamo.

Rekao sam, Izvještaj smo kritičnije ocijenili nego što ga je ocijenila sama Evropska unija. Zbog toga što mi svakoga dana živimo sa tim procesom. Iznutra bolje poznajemo nedostatke i slabosti, nego što ih čak vidi administracija iz Brisela. Ali ovdje mora biti pečat tog procesa.

U svakom izvještaju se kaže da je Parlament ključno mjesto gdje se taj proces usmjerava i gdje mu se daje dinamika. Na žalost, on se danas ovdje usporava i ne dobija to svježe gorivo koje nam je neophodno da budemo brži i kvalitetniji. I pozvao sam poslanika Krivokapića, a sada i Vas da sjednemo i da se dogovorimo. Da uradimo jednu stvar koja Ustavno nije sporna, koja ne može biti upitna - a to je da izaberemo Sudski savjet. Hajde da to uradimo. Da sjednemo u okviru komisije, u okviru Radne grupe za izradu izbornog zakonodavstva, da usaglasimo rješenja i da dođemo do zakona koje ćemo ovdje usvojiti dvotrećinskom većinom. (Ne vjerujem da možemo većinom svih poslanika, jer nekima je ljepše van Parlamenta nego u Parlamentu.) Pojedini političku demokratiju i politički sistem doživljavaju kao šansu za konferencije za medije i razbijanje sistema vlasti na svim nivoima. Vidimo kako to u Kotoru i Budvi izgleda danas, kada taj dio političke opozicije preuzme odgovornost na sebe.

Da ne mislite, da izbjegavam vruća pitanja i vruće teme na koje mi skrećete pažnju da navodno postoji nesklad u pristupu između predsjednika Demokratske partije socijalista i mene kao zamjenika predsjednika Demokratske partije socijalista i predsjednika Vlade. Nema razlike u našoj politici i našem pristupu ključnim državnim pitanjima ali ima razlika u metodu rada. Predsjednik Đukanović je drugačije vodio Vladu od mene (ne kažem da ja to radim bolje) Ali mi nemamo razlike ni u jednom elementu našeg političkog program i njegove realizacije.

Moramo da se naviknemo i da ne slijedimo crnogorsku potrebu da je svaka činjenica i svaki podatak povod različitih spinova. Naša diskusija, koja je i na mene ostavila utisak na prošlom Premijerskom satu je pretvorena u klasični spin. Nije se govorilo o suštini našeg dijaloga. Vi znate da ni Vi ni ja nijesmo pomenuli tehničku vladu, nego smo govorili o dijalogu i gdje da taj dijalog započnemo da bi uspjeli, a to nije lako i sami ste rekli danas. To će biti bolan iskorak za sve nas da uđemo u tu fazu. No, pretvorilo se u priču da smo Vi i ja govorili o tehničkoj vladi, u kontekstu moje opaske da nama ne trebaju uporedna iskustva iz Albanije, nego da sami

imamo sopstveno iskustvo kojim smo pokazali da se možemo dogovoriti, ne predlažući taj model.

Dakle, pokušao se kompromitovati naš politički i zreo dijalog u ovom Parlamentu. Kao što se i spinuje Zakon o slobodi vjeroispovijesti, zakon koji se odnosi na organizaciju vjerskih zajednica. Znači, o tom zakonu su nedjeljama pričali ljudi koji ga nijesu pročitali. Iz Srbije, najveći srpski zvaničnici, uključujući predsjednika države. Pročitao ga nije. Crkveni velikodostojnici pročitali ga nijesu, poslaniče Lekiću. Oni koji su se bavili tim zakonom, pročitali ga nijesu. Taj zakon, evo, ne znam da li će se složiti sa mnom poslanik Krivokapić, da ne iskoristi proceduralno, urađen je po najvišim mogućim standardima i u saglasnosti sa Savjetom Evrope. To je savremen zakon koji omogućava slobodu vjeroispovijesti, omogućava i daje pravo vjerskog organizovanja, ali istovremeno u okvirima države po Ustavu i zakonima ove države. A ne drugih država. I Vi ste vidjeli šta znači taj spin u okviru tog zakona. Zbog toga se Vlada nije oglašavala. U jednoj prilici sam bio primoran da odgovorim, jer su o tom zakonu govorili i oni koji ga nijesu pročitali, a oni koji ga nijesu pročitali su najgrublje vrijeđali ovu zemlju, njenu ustavnu i svaku drugu vrijednost.

Dakle, hajmo da čitamo i u tome što pročitamo da se složimo oko onoga što je dobro, a ono što je loše da mijenjamo. Venecijanska komisija je potvrdila kvalitet ovog zakona. Venecijanska komisija je dala za pravo državi da ovo pitanje uredi na ovakav način. Kao što je Venecijanska komisija takođe sugerisala šta treba da popravimo u ovom zakonu i popravićemo. I imaćemo ga ovdje u Parlamentu. Nadam se ako uspijemo i do kraja jula.

Za dobro države, da se razlike u Crnoj Gori smanje, a ne da se podstiču. Ne može o tom zakonu objektivno govoriti vjerska struktura koja ne priznaje Crnu Goru, koja je bila protiv referenduma, koja ne priznaje državu Crnu Goru, koja je bila protiv NATO-a, koja je protiv Evropske unije i koja je protiv svakog našeg evropskog iskoraka. Vjerska organizacija koja nije podnijela ni jedan ili možda jedan zahtjev da gradi svoje vjerske objekte u skladu sa zakonom i pravnim sistemom ove države, nego to rade po noći i pod reflektorima. Da li treba da imamo razumijevanja za taj pristup? Ne. Mi ga nećemo imati, kako god ko to spinovao. Ja vjerujem da me Vi razumijete, i nadam se da na ovim pitanjima možemo naći neku vrstu saglasja da bismo napravili korak naprijed.

Hvala.

Klub poslanika Socijaldemokrate i Liberalna partija Crne Gore

Andrija Popović

POSLANIČKO PITANJE

Često se čuju špekulacije o visokom javnom dugu i riziku od tzv. „dužničkog ropstva” zbog kredita uzetog od kineske Exim banke za gradnju autoputa Bar-Boljare, i uopšte o prisustvu kineskog kapitala u Crnoj Gori u kontekstu investicija. Kakav je je stav Vlade u kontekstu ovih tvrdnji?

OBRAZLOŽENJE

Projekat Autoputa Bar-Boljare je od krucijalne važnosti za prosperitet Crne Gore, a njegov poseban značaj ogleda se i u doprinosu regionalnom razvoju i iskorišćavanju brojnih potencijala na Sjeveru. Vjerujem da niko u Crnoj Gori nema dilemu da je auto put potreban, da doprinosi prosperitetu ali i različitim aspektima privrede kao i boljoj bezbjednosti građana i većem kvalitetu života.

Znamo koliko je Vaša Vlada bila posvećena konsolidaciji javnih finansija, a više puta ste nas ovdje informisali o uspješnosti preduzetih mjera i uopšte o rezultatima ekonomske politike. Stoga cijelim zabrinjavajućim pojedine ocjene da bi dug za auto put mogao da naštetiti Crnoj Gori i dovede nas u nepovoljan politički i ekonomski položaj u odnosu na bilo koju državu. Crna Gora je predano radila da povрати svoj status i ojača međunarodnu poziciju i ugled što je potvrđeno prijemom u NATO prije dvije godine.

Stoga cijelim važnim da danas, u okviru Premijerskog sata, dobijemo odgovor na ova važna pitanja.

ODGOVOR

Uvaženi poslaniče Popoviću,

Vaše poslaničko pitanje, u kontekstu kredita uzetog za izgradnju autoputa, dotiče i pitanja prisustva kineskog kapitala u Crnoj Gori, ali je i tema aktuelnih ne samo na regionalnom, već i na globalnom nivou.

Kako ste i sami naveli, u javnosti se nerijetko pokušava problematizovati uticaj kredita kineske Exim banke za izgradnju prve dionice autoputa u Crnoj Gori na stanje naših javnih finansija, sa insinucijama o poteškoći otplate kredita, teorijama zavjere o založenom zemljištu i slično.

Zato prije nego Vam detaljno odgovorim, a u nadi da ćemo time staviti tačku na priče “reklakazala”, sa ovog mjesta poručujem da apsolutno ništa od toga o čemu se spekuliše – nije tačno.

A evo šta jeste:

Istina je da ne postoje bilo kakva otvorena pitanja vezana za realizaciju tog namjenskog kredita, niti naša država kasni sa isplata, budući da period otplate kredita nije ni počeo.

Otplata ovog kredita počinje u julu 2021. godine, i iznosiće 66,4 miliona dolara godišnje, tokom 14 godina otplate, a činiće oko jedne petine ukupnog javnog duga. Do sada je povučeno oko 655 miliona dolara iz kineskog kredita, a završetak prve dionice autoputa se očekuje tokom 2020. godine.

Istina je takođe da Crna Gora nije dala zemlju kao imovinu za obezbjeđenje kredita. Naime, kredit je dobijen na osnovu najboljih uslova koje je konkretna banka u tom trenutku ponudila na globalnom finansijskom tržištu.

Slikovito, između ostalog, ponuda Exim banke imala je kamatnu stopu od 2%, a drugorangirana ponuda kamatnu stopu koja se kretala od 4,31% do čak 7%. I grejs period je bio drastično povoljniji kod kineske banke.

Računica je, ne sumnjam, sada jasna.

Poslaniče Popoviću,

Više puta smo se saglasili da je za jačanje konkurentnosti crnogorske ekonomije i poboljšanje kvaliteta života, neophodno unapređenje ukupne, prvenstveno saobraćajne infrastrukture, koja podrazumijeva izgradnju autoputa.

Za navedene namjene, Vlada kontinuirano povećava kapitalni budžet koji je 2015. godine, kada je počela izgradnja autoputa, iznosio 228 miliona eura, dok u 2019. godini iznosi 321 miliona eura ili oko 6,7% BDP. Pri tome, kapitalni budžet se najvećim dijelom finansira iz kredita međunarodnih razvojnih banaka, pri čemu obaveze prema ovim kreditnim institucijama čine oko 1/4 ukupnog javnog duga.

Poređenja radi, „nekineska” sredstva (dakle, sredstva države i sredstva iz kredita razvojnih banaka) za kapitalne projekte u 2015. godini iznosila su 50 miliona eura, a u 2019. godini su skoro utrostručena i iznose - 132 miliona eura. Nadam se, poslaniče, da i ovdje sada imamo jasniju sliku i da je istina na našoj strani, a ne na strani dežurnih kritizera.

Kao i kredit koji je Crna Gora dobila od kineske Exim banke, većina preostalih kredita koji čine javni dug Crne Gore usmjereni su na infrastrukturu - sa ciljem razvoja, povećanja konkurentnosti i ukupnog ekonomskog rasta.

Dakle, ne za rješavanje socijalnih problema, ne za “miran mandat” Vlade, već za razvoj u funkciji unapređenja kvaliteta života!

Takođe, Vlada je projektovala otplatu navedenih kredita u okviru otplate ukupnog javnog duga, što je dio Strategije upravljanja javnim dugom Crne Gore.

Dozvolite mi da još jednom podsjetim javnost na multiplikativne efekte izgradnje autoputa na crnogorsku ekonomiju.

Izgradnja prve dionice autoputa, zajedno sa ostalim investicionim projektima u zemlji, uticala je na rast bruto investicija u zemlji u 2018. godini. Snažna investiciona potrošnja uticala je na rast u građevinarstvu, saobraćaju, povezanim djelatnostima, što je sve doprinijelo ekonomskom rastu od blizu 5% koji smo ostvarili u posljednje dvije godine.

Prema preliminarnim projekcijama Ministarstva finansija, očekivani neto efekat projekta izgradnje prioritetne dionice autoputa na realni BDP na kraju 2019. godine iznosiće oko 4,3%, a na kraju 2021. oko 3,9%. Uzimajući u obzir navedeni efekat ovog projekta na ekonomiju, očekuje se da će nivo BDP-a, u 2021. godini, u odnosu na 2015. godinu, biti realno veći za oko 20%.

To je i impresivan i potreban rast koji svoje efekte tek treba da iskaže.

Dakle, pred nama su danas efekti rasta koje autoput donosi tokom izgradnje, a prave benefite po razvoj on će donijeti kroz svoju eksploataciju i to upravo kroz ravnomjerni regionalni razvoj i veću bezbjednost naših građana i turista, kako ste i apostrofirali u svom pitanju.

Dopriniće boljoj dostupnosti nekoliko ski rizorta na Bjelasici, budućem ski rizortu na Hajli, kao i boljoj povezanosti privrednika i građana sa Sjevera sa centralnim i južnim dijelom Crne Gore.

Takođe, po završetku prve dionice, očekuje se da će prihodi od putarine iznositi oko 1/3 godišnjeg anuiteta za otplatu kredita Exim banci.

Mi u Vladi svakog dana stvaramo pretpostavke za početak izgradnje druge dionice tokom srednjeg roka. To neće biti finansirano iz kredita, već isključivo kroz model koji će imati minimalne fiskalne rizike i koji neće usporiti opadajući trend javnog duga, koji projektujemo na nivou ispod 60%, 2022. godine.

Poslaniče Popoviću,

Kada je u pitanju izgradnja autoputa, jasno je da je ovo je investicija u našu budućnost. U nju ulažemo svoja i sredstva koja smo pozajmili i to pod najpovoljnijim mogućim uslovima, kako bi obezbijedili održivi rast i razvoj za našu i za generacije poslije nas. Dakle, investitor je država Crna Gora, a ne Kina ili bilo koja druga zemlja.

I za kraj, saopštiću podatak koji je pokazalo istraživanje urađeno za potrebe Komunikacione strategije Vlade Crne Gore prošle godine, a koje pokazuje da čak 76% građana Crne Gore podržava izgradnju autoputa.

To je za mene, kao predsjednika Vlade i jednog od zagovornika ovog projekta, mnogo važnije od pogovaranja onih koji osporavaju napredak Crne Gore, ili mu makar ne doprinose.

Hvala vam na pažnji.

Posebni klub poslanika

Anka Vukićević

POSLANIČKO PITANJE

Da li Vlada namjerava da konačno preduzme ozbiljne i adekvatne mjere radi ozdravljenja veoma lošeg socijalno – društvenog ambijenta, koji se između ostalog ogleda u, sve brojnim odlascima građana iz Crne Gore, višem nivou oboljelih od bolesti zavisnosti i problemima u tretmanu mentalno oboljelih lica?

Tražim odgovor i u pisanoj formi.

ODGOVOR

Uvažena poslanice Vukićević,

Vlada u kontinuitetu radi na unapređenju ekonomskog stanja i stvaranju društvenog i socijalnog ambijenta koji će značiti bolji život za svakog građanina Crne Gore. To su danas opšteprihvaćene i vidljive činjenice iza kojih stoji značajan rezultat, iako se Vi ne slažete sa tim i to vidite drugačije.

Zbog toga sam, da budem iskren, bio na neki način iznenađen kada me pitate da li Vlada konačno namjerava da preduzme ozbiljne i adekvatne mjere radi ozdravljenja veoma lošeg socijalno-društvenog ambijenta. Ne tvrdim da je taj ambijent niti odličan niti dobar, ali zasigurno stanje nije onakvo kako je predstavljeno u Vašem pitanju.

Najnoviji pokazatelji EUROSTAT-a za 2018. godinu ukazuju da je bruto domaći proizvod po stanovniku prema standardu kupovne moći, kao važan pokazatelj životnog standarda, u 2018. godini u Crnoj Gori povećan na 47% EU prosjeka. To je najviše u regionu, budući da je u ostalim zemljama Zapadnog Balkana na oko 40% EU prosjeka ili niže. Tačnije, Srbija na 40%, svi ostali su ispod 40%. Dakle, velika razlika u nivou standarda u Crnoj Gori u odnosu na EU prosjek.

Povećanju životnog standarda doprinio je ekonomski rast od blizu 5% u prošloj godini. Pozitivan trend je nastavljan i u prvom kvartalu 2019. godine kada bilježimo rast od 3%, i to na već visoko podignutim razvojnim standardima, što je iznad evropskog prosjeka kao što znate. Evropska ekonomija je rasla, ja mislim, u prvom kvartalu svega 1,5%.

Realizuju se i sprovode brojne politike i reformske mjere za poboljšanje socijalnog statusa zaposlenih, pospješivanja novih prilika na tržištu rada, naročito za ranjive kategorije stanovništva. Rezultati ostvareni u odnosu na početak mandata Vlade dovoljno govore o opredijeljenosti i posvećenosti ka postizanju postavljenih ciljeva. Naime, prosječan broj zaposlenih u prvih četiri mjeseca 2019. je za skoro 18.000 veći u odnosu na isti period 2018. godine. Dakle, to je u procentima impresivnih 8%. Slažem se sa Vama da možemo razgovarati

i o kvalitetu radnog mjesta i svega onoga što ono donosi, ali to je činjenica, to su novozaposleni ljudi.

A šta drugo više i direktnije utiče na poboljšanje životnog standarda od ovolikog broja novozaposlenih.

Uvažena poslanice,

Svjestan sam problema koje naglašavate u Vašem pitanju. Iseljavanje iz Crne Gore, naročito mladih ljudi, nepovoljna je pojava i mi je pažljivo analiziramo. Iako je globalizacija učinila migracije svakodnevicom, i kod nas i u svijetu, mi radimo na tome da usporimo i zaustavimo odlazak iz Crne Gore, naročito ako je on motivisan ekonomskim razlozima. Vi ste govorili o tome da je 150 ljekara napustilo Crnu Goru i otišlo negdje prema Evropi. Želim da Vam kažem da i njemački ljekari odlaze prema Švajcarskoj i Holandiji. Tamo nije problem zbog standarda, uslova i plata, nego danas ljudi u modernom, otvorenom svijetu, traže i neke druge uslove mimo zarade i onoga što mu pruža profesija.

Dakle, ljudi su, slažem se sa Vama, najveći kapital, i Vlada će u kontinuitetu davati odgovor na taj izazov. On je već počeo da se registruje kroz snažan investicioni i razvojni zamah, posebno na sjeveru zemlje, gdje je iseljavanje i zadobilo karakter povremene pojave. I naša politika razvoja, odnosno snažnije ulaganje u razvoj sjevera, nije zasnovana na, da kažemo, gruboj politici ili političkom interesu ili dobijanju glasova, nego baš, između ostalog, i zbog ovoga, da tamo razvojni potencijal koji imamo pretvorimo u mogućnosti za stanovnike sjevera, za mlade ljude, da oni ostaju tamo, žive, imaju svoj komfor a istovremeno zarađuju za sebe i porodicu. Mislim da zajedno svi treba da nastavimo i tu politiku, da je podržimo i snažno stojimo iza nje jer ona doprinosi dobru cijele zemlje.

Uravnoteženi regionalni razvoj, kroz brojne podsticajne mjere, prije svega u oblasti poljoprivrede, smanjiće odlazak stanovništva iz sela u gradove, i iz manje razvijenih u razvijenija područja. Barem radimo na tome, možda se neće desiti, ali radimo na tome.

Kad govorimo o uslovima života - vjerujem, poslanice Vukićević, da niste propustili da vidite, evo ponoviću se, na primjer, srednju školu u Golubovcima vrijednu 4,5 miliona eura, gdje danas imate onakvu školu i onakav objekat, to je za naše mlade ljude, to je za našu djecu, tamo gdje žive i gdje odrastaju; oko milion eura uloženi u rekonstrukciju dijela puta Rožaje-Štedim; na primjer, pola miliona eura za trg u Plavu; podršku za 95 mladih pčelara ili bespovratnu podršku od po 10.000 eura za 144 mlada poljoprivrednika.

Ili vijest o novoj sanaciji pruge vrijedne preko 4 miliona eura, naravno prema sjeveru gdje je trend iseljavanja najveći; ili tender za Dom starih u Nikšiću vrijedan 2,7 miliona eura; početak radova na turističkoj i sportskoj valorizaciji prostora nekadašnjeg Jalovišta u Mojkovcu. Takođe i informaciju o rekonstrukciji Doma zdravlja u Beranama i najavu novih adaptacija, vrijednih 6 miliona eura, u cilju povećanja energetske efikasnosti u našim domovima zdravlja i bolnicama.

Ovo je samo dio naših rezultata iz prethodnih dana i sedmica, i zato imam potrebu da se u ovom Domu češće razgovara o životnom standardu naših građana, ali sa činjenicama i argumentima.

Podrške ne fali u oblastima regionalnog razvoja, poljoprivrede, turizma, prerađivačke industrije. Posebno treba istaći finansijsku podršku za razvoj preduzetništva, odnosno mikro, malih i srednjih preduzeća i, u tom okviru, povoljne kreditne linije za mlade i početnike u biznisu.

Raduju i mene, ali i svakog učenika, studenta i njihove roditelje višemilionska ulaganja u obrazovanje, nauku i istraživanje jer samo kroz inovacije naša ekonomija može rasti po standardima 21. vijeka.

Dakle uvažena poslanice,

Budžeti koje je predlagala ova Vlada, a koji su usvajani ovdje u Parlamentu, su razvojni, a ne potrošački! Treba nam vrijeme da to vidimo i konkretno osjetimo.

Podsjetiću Vas da je Kapitalni budžet od 320 miliona eura najveći od obnove nezavisnosti. Iako nam se često spočitava zaduživanje, ova Vlada ni jedan euro iz zaduženja nije iskoristila za tekuću potrošnju. Svaki euro je uložila u razvoj. I ne mislim da griješimo, jer ulažemo u budućnost zemlje i naših građana.

Dozvolite da saopštim i da su aktivnosti u oblasti socijalne i dječje zaštite značajno uticale na stvaranje ambijenta sigurnosti za građane, posebno za one koji su materijalno i zdravstveno ugroženi.

U tom smislu ilustrativan je podatak da je u 2018. godini po osnovu ostvarenih prava iz socijalne i dječje zaštite opredijeljeno oko 75 miliona eura. I po ovom kriterijumu smo, uvažena poslanice, u vrhu regionalnih, pa i širih standarda.

Iskazali ste interesovanje i za broj i položaj lica oboljelih od bolesti zavisnosti i mentalno oboljelih građana. Siguran sam da znate da su uzroci ovih oboljenja kompleksni i različiti, da se ne mogu svesti na socio-ekonomsku situaciju bilo kojeg pojedinca ili regije, ali želim da Vam kažem da se naš javni zdravstveni sistem uspješno nosi i sa izazovima ove vrste.

Prema podacima Instituta za javno zdravlje, u posljednje četiri godine nije došlo do povećanja broja oboljelih od mentalnih bolesti. Zaštita i unapređenje mentalnog zdravlja predstavlja složen proces koji obuhvata brojne segmente. Imajući to u vidu, a kao iskaz odgovornog odnosa prema zdravlju naših građana, Vlada je usvojila Strategiju zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja za period 2019-2023. godine. Vjerujem da će biti primjenjena i da će dati rezultate.

Uz podsjećanje da je prošle godine otvoren Centar za autizam, razvojne smetnje i dječiju psihijatriju - želim i da Vam kažem da je urađen glavni projekat i završena revizija projekta za gradnju Klinike za psihijatriju, čime će trajno biti riješen problem uslova i smještajnih kapaciteta mentalno oboljelih pacijenata. Procijenjena vrijednost izgradnje i opremanja Klinike za mentalno zdravlje iznosi 5,6 miliona eura.

Dakle, ako neko ne želi da prizna napredak, ne zamjeram mu.

Stotine hiljada građana ga vide - onih koji se voze boljim putevima, onih koji svoju djecu vode u nove škole i vrtiće, onih koji su dobili kvalitetniju i bržu medicinsku uslugu u modernijim zdravstvenim objektima, onih koji uredno primaju pomoć koja im je potrebna.

A posebno ga vide oni koji više ne primaju bilo čiju pomoć, već rade i sami izdržavaju svoje porodice. Poput zaposlenih u obnovljenoj fabrici RADA u Bijelom Polju, i svih koji su radno mjesto pronašli u jednom od 70-ak novih hotela izgrađenih u posljednjih nekoliko godina, ili na primjer u ski centru Kolašin 1600.

Prema tome, Crna Gora je na sigurnom i izvjesnom putu ekonomskog, socijalnog i ukupnog društvenog napretka, i Vlada će nastaviti da taj put trasira svakog dana i na svakom mjestu gdje je to potrebno.

Zahvaljujem se na pažnji.